

**WET van,
ter uitvoering van artikel 144 lid 4 van de
Grondwet van de Republiek Suriname
(Wet Constitutioneel Hof)**

ONTWERP

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende, dat – ter uitvoering van artikel 144 lid 4 van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38) – het nodig is nadere regels met betrekking tot de samenstelling, inrichting en werkwijze, alsmede de rechtsgevolgen van beslissingen van het Constitutioneel Hof, vast te stellen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

**HOOFDSTUK I
DEFINITIES, SAMENSTELLING EN INRICHTING**

Artikel 1

1. In deze wet wordt verstaan onder:
 - a. Hof: het Constitutioneel Hof;
 - b. Minister: de Minister belast met justitiële aangelegenheden;
 - c. President: de President van de Republiek Suriname.
2. Het Constitutioneel Hof - hierna te noemen: het Hof - wordt gevormd door de Voorzitter, de vice-voorzitter, drie leden en vier plaatsvervangende leden.
3. Het Hof heeft zijn zetel te Paramaribo in Suriname, doch kan ook elders in Suriname zitting houden.
4. De Minister draagt zorg voor de inrichting en uitrusting van een secretariaat, dat, onder leiding van een secretaris, met de administratieve en organisatorische ondersteuning van het Hof is belast.

Artikel 2

1. De voorzitter, de vice-voorzitter, de leden, alsmede de plaatsvervangende leden van het Hof worden, op voordracht van De Nationale Assemblée, voor een periode van vijf jaren door de President, benoemd met de mogelijkheid van herbenoeming voor ten hoogste eenzelfde periode.
2. De secretaris en de plaatsvervangend secretaris worden, op voordracht van het Hof aan de Minister, door de President benoemd.
3. Voor het besluit tot goedkeuring van de in lid 1 bedoelde voordracht is een gewone meerderheid van De Nationale Assemblée vereist.

Artikel 3

1. Voor benoeming tot voorzitter, vice-voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van het Hof kunnen uitsluitend personen worden voorgedragen, die:
 - a. de Surinaamse nationaliteit bezitten;
 - b. de leeftijd van tenminste vijfenveertig jaren hebben bereikt;
 - c. aan de Universiteit van Suriname of een daarmee gelijkgestelde universiteit of hogeschool, hetzij de graad van doctor in de rechtswetenschappen of de hoedanigheid van meester in de rechten, hetzij een daarmee gelijkgestelde graad of hoedanigheid hebben verkregen;
 - d. ten minste tien jaren in één of meer juridische beroepen werkzaam zijn of zijn geweest, danwel een staatsrechtelijke functie hebben vervuld.
2. Het in lid 1 bepaalde is van overeenkomstige toepassing op de benoeming tot secretaris of plaatsvervangend secretaris van het Hof, met dien verstande dat in het onder b en d bepaalde 'dertig jaren' onderscheidenlijk 'vijf jaren' wordt gelezen.
3. In bijzondere gevallen kan van het bepaalde in lid 1 worden afgeweken ten aanzien van de plaatsvervangend secretaris met betrekking tot het **bepaalde** in lid 1 onder c.

Artikel 4

1. De in artikel 2 lid 1 genoemde functies zijn onverenigbaar met het lidmaatschap van:
 - a. De Nationale Assemblée of een ander volksvertegenwoordigend orgaan als in artikel 161 van de Grondwet bedoeld;
 - b. de Regering als in artikel 116 lid 1 van de Grondwet bedoeld;
 - c. de Rechterlijke Macht als in artikel 133 lid 1 van de Grondwet bedoeld;
 - d. de Staatsraad;
 - e. de Rekenkamer.
2. Bij staatsbesluit kunnen andere ambten worden aangewezen, waarmee de in artikel 2 lid 1 genoemde functies onverenigbaar zijn.

Artikel 5

1. Bloed- of aanverwantschap tot en met de tweede graad, duurzame samenleving of huwelijk mag niet bestaan tussen de in artikel 2 lid 1 genoemde functionarissen onderling.
2. In geval van opkomende zwagerschap na benoeming legt degene door wiens huwelijk de zwagerschap ontstaat, zijn ambt neer.
3. De President kan, op voordracht van het Hof, in het in lid 2 bedoelde geval ontheffing verlenen.

Artikel 6

1. Alvorens hun ambt te aanvaarden, leggen de voorzitter, de vice-voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van het Hof in handen van de President de volgende eed en/of belofte af:
'Ik verklaar, dat ik middellijk noch onmiddellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, in verband met het verkrijgen van mijn benoeming als voorzitter/vice-voorzitter of lid/plaatsvervangend lid van het Constitutioneel Hof, aan iemand wie hij ook zij iets heb gegeven of beloofd noch zal geven of beloven.
Ik verklaar (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in dit ambt te doen of te laten, van niemand hoegenaamd enige belofte of geschenken zal aannemen, middellijk of onmiddellijk.
'Ik verklaar (beloof), dat ik in de uitvoering van mijn ambt de Grondwet van de Republiek Suriname zal eerbiedigen, deze tegen schending te beschermen en de taak mij bij de Grondwet en andere wetten opgedragen, te allen tijde eerlijk, nauwgezet en onpartijdig zal verrichten, zoals het een goed(e) voorzitter/vice-voorzitter /lid/ plaatsvervangend lid van het Constitutioneel Hof betaamt. Zo waarlijk helpe mij God Almachtig (Dat verklaar en beloof ik)'
2. Alvorens hun betrekking te aanvaarden, leggen de secretaris en de plaatsvervangend secretaris van het Hof in handen van de voorzitter van het Hof de volgende eed en/of belofte af:
'Ik verklaar, dat ik middellijk noch onmiddellijk, onder welke naam of voorwendsel ook, om tot secretaris/plaatsvervangend secretaris van het Constitutioneel Hof te worden benoemd, aan iemand wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd noch zal geven.
Ik verklaar (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd enige belofte of geschenken zal aannemen, middellijk noch onmiddellijk.
Ik verklaar (beloof), dat ik mijn betrekking als secretaris/plaatsvervangend secretaris van het Constitutioneel Hof te goeder trouw en met de meeste nauwgezetheid zal vervullen, en dat ik de instructie voor de secretaris gemaakt stiptelijk in acht zal nemen, en het Reglement van Orde, zover het mij betreft, zorgvuldig zal opvolgen. Zo waarlijk helpe mij God Almachtig (Dat beloof ik)'

Artikel 7

1. De voorzitter, de vice-voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van het Hof worden door de President ontslagen:
 - a. op eigen verzoek;
 - b. bij het verstrijken van de benoemingstermijn, tenzij zij worden herbenoemd;
 - c. bij ondercuratelestelling;
 - e. bij veroordeling tot onherroepelijke gevangenisstraf.
2. De in lid 1 genoemde functionarissen kunnen, op voordracht van het Hof, door de President worden ontslagen:
 - a. bij gebleken ongeschiktheid of voortdurende achteloosheid in de vervulling van hun ambt;
 - b. wegens aanhoudende ziels- of lichaamsgebreken;
 - c. wanneer zij in staat van faillissement zijn verklaard, surseance van betaling hebben verkregen of wegens schulden zijn gegijzeld;
 - d. wegens ernstig wangedrag of onzedelijkheid of het anderszins in opspraak brengen van de naam of het gezag van het Hof.

Artikel 8

1. De President, alvorens ontslag in een in artikel 7 lid 2 genoemd geval te overwegen:
 - a. stelt de betrokkene in de gelegenheid schriftelijk verweer te voeren;
 - b. verzoekt De Nationale Assemblee van haar gevoelen ter zake te doen blijken.
2. Indien één of meer van de in artikel 7 lid 2 genoemde gronden voor ontslag aanwezig zijn, kan de President, het Hof gehoord, de betrokkene voor een bepaalde tijd schorsen.

Artikel 9

1. De leiding van het Hof berust bij de voorzitter, als wiens vervanger de vice-voorzitter optreedt en, bij diens verhinderd, het lid met het meeste aantal dienstjaren en bij gelijk aantal dienstjaren bij het Hof, het oudste lid naar leeftijd.
2. De voorzitter wijst in voorkomende gevallen de plaatsvervangende leden zoveel mogelijk in een vaste volgorde aan.

Artikel 10

1. De voorzitter, de vice-voorzitter, een lid of een plaatsvervangend lid van het Hof kan, op met redenen omklede voordracht van de verzoeker, bedoeld in de artikelen 12 lid 2 en 13 lid 3, van behandeling van een ingediend verzoek worden uitgesloten, indien te zijnen aanzien feiten of omstandigheden bestaan, op grond waarvan zijn onpartijdigheid ernstig wordt betwijfeld.
2. Een in lid 1 genoemde functionaris kan op eigen verzoek van de behandeling van een ingediend verzoek worden verschoond, wanneer hij verklaart dat hij niet met de onpartijdigheid zal kunnen beoordelen.

Artikel 11

1. Het Hof beslist over de uitsluiting van de betrokken functionaris. Deze neemt niet deel aan de beraadslaging en oë het beslissen over de uitsluiting.
2. Alvorens te beslissen nodigt het Hof de betrokkene uit zich omtrent de voorgedragen redenen van zijn uitsluiting schriftelijk of mondeling te verklaren.
3. Over verschoning beslist de voorzitter of, indien het hemzelf betreft, diens vervanger.

HOOFDSTUK II TAAK EN WERKWIJZE

Artikel 12

1. Het Hof toetst - na door een verzoekgerechtigde daartoe gedaan schriftelijk verzoek - de inhoud van een wet of gedeelte daarvan aan de Grondwet en aan de burgers verbindende bepalingen van overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties, hierna te noemen: volkenrechtelijke overeenkomsten.
2. Tot de indiening van een verzoek in lid 1 bedoeld zijn gerechtigd:
 - a. ten minste zeven leden van De Nationale Assemblee of tenminste een gewone meerderheid van het wettelijk aantal leden van een andere volksvertegenwoordigend orgaan;
 - b. het bij het Centraal Hoofdstembureau geregistreerde politieke organisaties;

- c. in Suriname gevestigde rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties, werkzaam op het gebied van de bescherming van de rechten van de mens.

Artikel 13

1. Het Hof beoordeelt - na door een belanghebbende daartoe gedaan schriftelijk verzoek - de verenigbaarheid van besluiten van overheidsorganen met één of meer van in hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten.
2. Onder besluiten van overheidsorganen - hierna te noemen: bestuursbesluiten - worden verstaan schriftelijk vastgelegde besluiten van bestuurlijke bevoegdheid bezittende publiekrechtelijke organen.
3. Belanghebbende is een ieder, die meent door een bestuursbesluit als in lid 2 bedoeld in de concrete uitoefening van één of meer der in Hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten te zijn of te worden aangetast.

Artikel 14

1. De President, of namens hem de Minister, kan het Hof een schriftelijk verzoek doen tot toetsing als in artikel 12 lid 1 en artikel 13 lid 1 bedoeld.
2. Eveneens kan de President, of namens hem de Minister, het Hof schriftelijk verzoeken één of meer van de wettelijke regelingen, bedoeld in artikel 183 van de Grondwet, op strijdigheid met de Grondwet te toetsen.
3. Op verzoeken van de President of namens hem de Minister, is het in de artikelen 15 en 17 bepaalde niet van toepassing.

Artikel 15

1. Het verzoekschrift, bedoeld in artikel 12 lid 1 en artikel 13 lid 1, moet zijn ingediend binnen vier jaar nadat de desbetreffende wet of gedeelte daarvan in werking is getreden, onderscheidenlijk het bestuursbesluit is bekendgemaakt of anderszins ter kennis van de belanghebbende is gebracht, of geacht kan worden te zijn gebracht.
2. Het gedagtekend verzoekschrift moet inhouden:
 - a. de naam en voornamen, de woonplaats en de handtekening van de verzoeker, alsmede die van zijn eventuele gemachtigde;
 - b. de hoedanigheid van de verzoeker;
 - c. het onderwerp van het verzoek, onder vermelding van de bepalingen van de Grondwet of van de volkenrechtelijke overeenkomst, waarmee de wet of gedeelte daarvan of het bestuursbesluit in strijd wordt geacht;
 - d. andere gegevens, door het Hof aangegeven, die voor de beoordeling van het verzoek van belang kunnen zijn.
3. Het verzoekschrift is aan zegelrecht onderworpen.

Artikel 16

1. Op een ingediend verzoekschrift tekent de secretaris van het Hof de datum van ontvangst aan en houdt hiervan onverwijld aantekening in een door hem aangelegd rolregister.
2. De datum van dagtekening in het rolregister geldt als datum van indiening van het verzoekschrift.

Artikel 17

1. Verzoekschriften die niet voldoen aan het in artikel 15 leden 2 en 3 bepaalde, worden niet in behandeling genomen, doch worden binnen een week na ontvangst door de secretaris van het Hof aan de verzoeker teruggezonden.
2. Ontoelaatbare of klaarblijkelijk ongegronde verzoeken worden, onder opgave van de redenen waarom het verzoek niet kan worden behandeld, aan de verzoeker teruggezonden.

Artikel 18

1. Verzoeken ten aanzien waarvan het Hof niet bevoegd is of verzoeker niet ontvankelijk is of het daarin gestelde niet strijdig met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst is geoordeeld, kunnen geheel noch gedeeltelijk voor de tweede maal door verzoeker ter beoordeling aan het Hof worden voorgelegd, tenzij op grond van gewijzigde omstandigheden of het bekend worden van nieuwe ter zake dienende gegevens.
2. Het in lid 1 bepaalde is van overeenkomstige toepassing op herhaalde verzoeken, die door een andere verzoeker zijn gedaan.

Artikel 19

1. Het Hof kan de verzoeker toestaan:
 - a. dat door hem nadere schriftelijke stukken worden ingediend;
 - b. dat de door hem aangevoerde gronden worden aangevuld en nader uitgewerkt.
2. Het Hof kan ambtshalve de gronden, waarop het verzoek berust, aanvullen.
3. Het Hof kan ambtshalve een oordeel uitspreken over bepalingen van een wet of van een bestuursbesluit van regelende aard, welke niet in het verzoekschrift zijn genoemd doch met daarin genoemde bepalingen in nauw verband staan.

Artikel 20

1. Het Hof kan de verzoeker uitnodigen om binnen een daarbij gestelde termijn schriftelijk of mondeling nadere inlichtingen omtrent het in behandeling zijnde verzoek te geven.
2. Het Hof kan, naar gelang van het in behandeling zijnde verzoek, vertegenwoordigers van De Nationale Assemblee, van de Regering of van bestuurlijke organen uitnodigen om schriftelijk of mondeling ter zake dienende inlichtingen te verschaffen.
3. Het Hof kan ook andere personen uitnodigen inlichtingen of deskundig advies te verstrekken.
4. De in de leden 2 en 3 bedoelde personen geven gehoor aan de uitnodiging van het Hof.

Artikel 21

1. Het Hof kan inzage van op een in behandeling zijnd verzoek betrekking hebbende ambtelijke en andere stukken verlangen.
2. De Nationale Assemblée, de Regering en bestuurlijke organen dragen, voor zover een in lid 1 bedoeld verzoek tot dat lichaam of orgaan wordt gericht, **zorg** voor de overlegging van de gevraagde stukken.
3. De Nationale Assemblée of de Regering kan, om redenen van staatsveiligheid of om andere zwaarwegende redenen van algemeen belang, het Hof de inzage van bepaalde stukken onthouden

Artikel 22

1. De verzoeker heeft recht op inzage van de op zijn verzoek betrekking hebbende stukken, waarover het Hof beschikt.
2. Het Hof kan, voor zover zulks om redenen van algemeen belang wordt gevorderd, de verzoeker inzage van bepaalde stukken weigeren.

HOOFDSTUK III BESLISSINGEN VAN HET HOF EN HAAR GEVOLGEN

Artikel 23

1. Binnen drie maanden na indiening van het verzoekschrift neemt het Hof ter zake een beslissing.
2. In bijzondere gevallen kan van deze termijn worden afgeweken.

Artikel 24

1. Het Hof kan slechts rechtsgeldige beslissingen nemen in aanwezigheid van de voorzitter en tenminste twee leden, dan wel van tenminste een lid en een plaatsvervangend lid.
2. Beslissingen van het Hof worden genomen bij gewone meerderheid van stemmen van de personen die aan de beraadslagingen hebben deelgenomen.

Artikel 25

1. Elke beslissing van het Hof wordt op schrift gesteld.
2. De beslissing wordt op een van te voren bekend gemaakt tijdstip in een openbare zitting ~~wordt~~ uitgesproken.

Artikel 26

1. Een beslissing van het Hof moet behelzen:
 - a. de naam en voornamen en de woonplaats van de verzoeker;
 - b. de gronden van de beslissing, zowel wat de feiten als wat het rechtspunt betreft.
2. Aan het slot van een beslissing worden vermeld:
 - a. de namen van de in artikel 24 lid 2 bedoelde personen;
 - b. de datum waarop de beslissing is genomen.
3. De beslissing wordt door de voorzitter en de secretaris ondertekend.

Artikel 27

1. Alle beslissingen van het Hof zijn met redenen omkleed.
2. De beslissing geeft duidelijk aan welke de bepalingen van de desbetreffende wet of van het bestuursbesluit van regelende aard, met bepalingen van de Grondwet of de volkenrechtelijke overeenkomst in strijd zijn.

Artikel 28

1. Oordeelt het Hof dat er strijdigheid met één of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, dan wordt de desbetreffende wet of gedeelte daarvan, dan wel het getoetste bestuursbesluit door het Hof onverbindend verklaard.
2. De wet of gedeelte daarvan of het bestuursbesluit wordt dan geacht te zijn onverbindend met ingang van de dag van de beslissing van het Hof.

Artikel 29

1. De beslissing van het Hof wordt binnen tien dagen per aangetekende brief aan de verzoeker medegedeeld, indien deze niet reeds op de in artikel 25 lid 2 bedoelde zitting aan hem of zijn gemachtigde is uitgereikt.
2. Beslissingen ter zake van verzoeken van de President of namens deze de Minister, bedoeld in artikel 14 leden 1 en 2, worden binnen tien werkdagen aan de Minister toegezonden.
3. Betreft het een prejudiciële vraagstelling als in artikel 32 lid 1 en artikel 35 lid 1 bedoeld, dan wordt de beslissing onverwijld aan de betrokken rechter toegezonden.

Artikel 30

1. Afschriften van de beslissingen van het Hof worden binnen tien werkdagen aan de Minister en aan alle colleges met rechtspraak belast toegezonden.
2. Betreft het een beslissing, waarbij een wet of gedeelte daarvan strijdig met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst is geoordeeld, dan wordt afschrift hiervan eveneens aan de voorzitter van De Nationale Assemblee toegezonden.
3. Afschrift van een beslissing, waarbij het Hof van oordeel is dat een wet of gedeelte daarvan of een bestuursbesluit van regelende aard strijdig is met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst, wordt door de Minister belast met de zorg voor de publicatie van advertentiebladen in het Advertentieblad van de Republiek Suriname bekend gemaakt.

Artikel 31

1. Binnen zestig dagen na de dag, bedoeld in artikel 28 lid 2, kan de verzoeker zich tot de burgerlijke rechter wenden, met een beroep op de onverbindendheid van de desbetreffende wet of gedeelte daarvan dan wel van het bestuursbesluit.
2. De kantonrechter neemt kennis van de vordering van de verzoeker.

Artikel 32

1. Wanneer een rechter, in een concreet aan hem voorgelegd geval geroepen is op grond van artikel 106 van de Grondwet te oordelen over de onverenigbaarheid van de toepassing van een bepaling van wet met een ieder verbindende bepalingen van een volkenrechtelijke overeenkomst, dan wel op grond van artikel 137 van de Grondwet te oordelen over de strijdigheid van de toepassing van een bepaling van wet met één of meer der in Hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten, dan stelt hij ter zake een prejudiciële vraag aan het Hof.
2. Een prejudiciële vraagstelling blijft achterwege:
 - a. indien de rechter van oordeel is:
 - dat beantwoording daarvan niet onontbeerlijk is voor de uitspraak in het concreet aan hem voorgelegde geval;
 - dat er redelijkerwijs geen twijfel omtrent de oplossing van de gerezen vraag kan bestaan;
 - dat de zaak wegens haar spoedeisend karakter geen uitstel gedooft;
 - b. indien door het Hof met betrekking tot hetzelfde onderwerp al eerder een beslissing is genomen.

Artikel 33

1. Wanneer een zaak, op grond van artikel 106 of artikel 137 van de Grondwet, ter behandeling aan de rechter is voorgelegd en dezelfde wet of gedeelte daarvan tevens ter toetsing bij het Hof is voorgedragen, schorst de rechter ambtshalve de behandeling totdat het Hof ter zake een beslissing heeft gegeven.
2. De rechter kan, indien daartoe gegronde redenen bestaan, een plaatsgevonden schorsing opheffen.
3. Geen schorsing vindt plaats in de in artikel 32 lid 2 genoemde gevallen.

Artikel 34

1. De rechter, bedoeld in de artikelen 32 lid 1, 33 lid 1 en 35 lid 1, neemt bij de beoordeling van een vordering van de verzoeker, het onverbindend worden van de wet of een gedeelte daarvan in acht
2. De onverbindend verklaring van bepalingen van een wet of van een bestuursbesluit door het Hof wordt, voor de toepassing van een bij de burgerlijke rechter aanhangig gemaakte vordering, van kracht met ingang van de in artikel 28 lid 2 bedoelde dag.

HOOFDSTUK IV OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 35

1. Indien bij de inwerkingtreding van deze wet er een zaak als in artikel 32 lid 1 bedoeld in behandeling is, schorst de rechter ambtshalve de verdere behandeling en stelt terzake een prejudiciële vraag aan het Hof. De rechter kan in afwachting van de inwerkingtreding van deze wet ter uitvoering van art. 144 van de Grondwet, een in behandeling zijnde zaak als bedoeld in art. 32 ambtshalve naar eigenbevinding de verdere behandeling voor redelijke termijn schorsen en een prejudiciële vraag terzake stellen aan het Hof.
2. Het bepaalde in artikel 33, leden 2 en 3, is daarbij van toepassing.

Artikel 36

De geldelijke voorzieningen ten behoeve van de voorzitter, de vice-voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van het Hof worden bij staatsbesluit vastgelegd.

Artikel 37

1. Het Hof stelt het 'Reglement van Orde voor het Constitutioneel Hof' vast.
2. Dit reglement wordt door middel van een staatsbesluit in het Staatsblad van de Republiek Suriname bekend gemaakt.

Artikel 38

Nadere regelingen omtrent de inrichting en de werkwijze van het Hof kunnen bij of krachtens staatsbesluit worden vastgesteld.

Artikel 39

1. Deze wet wordt aangehaald als: Wet Constitutioneel Hof.
2. Zij wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.
3. Zij treedt in werking op een door de President te bepalen tijdstip.
4. De Minister van Justitie en Politie en de Minister van Binnenlandse Zaken zijn belast met de uitvoering van deze wet.

Gegeven te Paramaribo, de.....2013

DESIRÉ D. BOUTERSE

**WET van,
ter uitvoering van artikel 144 lid 4 van de
Grondwet van de Republiek Suriname
(Wet Constitutioneel Hof)**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ALGEMEEN

1. Onschendbaarheid van de wet

In een parlementair-democratische staat is het een fundamenteel staatsrechtelijk vereiste, dat wetten de goedkeuring van een electoraal gelegitimeerde volksvertegenwoordiging dragen, alvorens afgekondigd en algemeen verbindend te kunnen worden.

De vigerende Grondwet bepaalt, dat de Wetgevende Macht door De Nationale Assemblée en de Regering gezamenlijk wordt uitgeoefend (art. 70), waarbij de Regering verantwoording is verschuldigd aan De Nationale Assemblée (art. 116 lid 2), die het hoogste orgaan van de Staat is (art. 55 lid 2) en die het Surinaamse volk vertegenwoordigt en de soevereine wil van de natie tot uitdrukking brengt (art. 55 lid 1). De grondslag van de in de Grondwet verankerde staatsrechtelijke opvatting, dat de wetten onschendbaar zijn (art. 80 lid 2), is gelegen in de democratische gedachte, dat de grondwettigheid van een wet die in het politieke proces van wetgeving, als gezamenlijke activiteit van De Nationale Assemblée en Regering, tot stand is gekomen - in beginsel alleen door de wetgever zelf kan en mag worden beoordeeld.

Wetgeving - zijnde rechtsvaststelling in abstracto - heeft algemeen verbindende werking, en het oordeel over de verbindendheid van de wet is er dan ook een dat naar haar aard bij het politieke gezag (i.e. de Wetgevende Macht) thuishoort, niet bij de benoemde rechter of bij enig ander electorale legitimatie ontberend orgaan. Immers houdt de taak van de onafhankelijk van de politieke en bestuurlijke activiteiten van wetgeving en bestuur opererende rechter - namelijk rechtsvaststelling in **concreto** ~~eeneerte~~ in, de toepassing van de wet (het recht) op bijzondere gevallen (zie b.v. de artt. 134 en 137 Grondwet, artt. 12 en 13 Wet Algemene Bepalingen).

Uitgaande van het "primaat van de wetgever" behoort de controle op de constitutionaliteit van de wet derhalve in beginsel bij de wetgever zelf te liggen. "In beginsel", want de Grondwet bepaalt, dat in omschreven gevallen andere dan tot de Wetgevende Macht behorende organen de wet aan de Grondwet kunnen toetsen (art. 80 lid 2). Deze inbreuk op het gehuldigde principe van "onschendbaarheid van de wet" is een uitvloeisel van de moderne rechtsstaat, waarvoor het een fundamenteel staatsrechtelijk vereiste is, dat niet alleen de burgers maar ook de overheid - zowel de Wetgever en de Regering als alle bestuurlijke organen - onderworpen zijn aan de bepalingen van de Grondwet (art. 69), zomede aan de bepalingen van de wetten, welke uiteraard niet in strijd met de Grondwet mogen zijn.

Ter waarborging van de naleving van de Grondwet (voornamelijk van de daarin verankerde grondrechten) - niet alleen ten aanzien van het bestuur, maar ook ten aanzien van de wetgever zelf - heeft de Grondwetgever enkele uitzonderingen op het bepaalde van de onschendbaarheid van de wetten (art. 80 lid 2) gemaakt, door in zekere mate toetsing van de wet aan de Grondwet en aan volkenrechtelijke overeenkomsten toe te staan (artt. 106, 137 en 144 lid 2). Aan de invoering van beperkte constitutionele toetsing in de Grondwet van 1975 door een speciaal daartoe in het leven geroepen Hoog College van Staat (Constitutioneel Hof) naast de beperkte toetsing door de rechter (artt.

100 lid 1 en 102 lid 1 resp. artt. 118 en 133), lag de gedachte ten grondslag, dat waarborging van de in de Grondwet verankerde rechten van de mens zodanig gestructureerd behoorde te zijn, dat "in de verschillende belangensferen een effectieve handhaving van de grondrechten mogelijk is". Maar eveneens heeft een rol gespeeld de gedachte, "dat de gelding van de grondrechten ook een belang is, dat mede ertoe strekt minderheden binnen onze gemeenschap te beschermen en daardoor een belang, dat de gemeenschap als geheel aangaat" (Zie de bij de Grondwet van 1975 behorende Memorie van Toelichting, p. 13).

Ofschoon door de omstandigheden, waaronder de Grondwet van 1987 tot stand is gekomen, een bijbehorende Memorie van Toelichting ontbreekt, kan gevoeglijk worden aangenomen, dat beide gedachten ten grondslag hebben gelegen aan het openen van de mogelijkheid van zowel toetsing door het Hof als van toetsing door de rechter, daar van principieel afwijkende opvattingen daaromtrent ten opzichte van de Grondwet van 1975 niet is gebleken, en de regeling van de toetsing door de rechter (artt. 106 en 137) vrijwel gelijklopend aan die van 1975 is, terwijl de toetsing door het Hof (oud art. 144 lid 1) zelfs is verruimd. Bij de organieke uitwerking van het toetsingsrecht, neergelegd in het nieuwe artikel 144 van de gewijzigde Grondwet (S. B. 1992 no. 38), is dan ook met beide gedachten rekening gehouden, zoals hieronder nog wordt uiteengezet.

De in de Grondwet van 1975 aan het Hof toegekende bevoegdheid was beperkt tot abstracte normtoetsing, en wel preventieve toetsing van door het Parlement goedgekeurde wetsvoorstellen aan de in de Grondwet genoemde grondrecht (art. 100 lid 1), en in bijzondere gevallen repressieve toetsing van reeds bekrachtigde en in werking getreden wetten (art. 102 lid 1). Evenwel heeft dit Hof niet kunnen functioneren, aangezien de vereiste organieke wet ter zake (artt. 19 lid 3 en 143) niet tot stand is gekomen. Wel ontstond er gebruik dat in de periode van 14 dagen, waarbinnen de President een door het Parlement goedgekeurd wetsvoorstel niet mocht bekrachtigen (art. 97 lid 1) - daar in die periode het Hof ingeschakeld kon worden (art. 97 lid 2) - de Procureur Generaal dit wetsvoorstel onderzocht op strijdigheid met de grondwettelijk geregelde grondrechten; maar uiteraard was hier juridisch van toetsing in de zin van de Grondwet helemaal geen sprake.

In de Grondwet van 1987 (S.B. 1987 no. 116) werd het Hof belast met "de beoordeling van de grondwettigheid van wettelijke regelingen en maatregelen" (art. 144 lid 1): geen preventieve toetsing meer, alleen repressieve toetsing, maar dan welhaast onbeperkte toetsing (zowel abstract als concreet) van "wettelijke regelingen en maatregelen". Echter moest dit Hof nog worden ingesteld bij wet, waarbij ook de samenstelling, de taken en de bevoegdheden ervan moesten worden geregeld (art. 144, leden 1 en 2). Aangezien de Grondwet geen duidelijkheid over het karakter en de omvang van de bevoegdheden van dit Hof verschaft - de vrijwel onbeperkte repressieve toetsing van "wettelijke regelingen en maatregelen" aan alle daarvoor in aanmerking komende bepalingen van de Grondwet was te ruim en te vaag geformuleerd - kon er niet toe worden overgegaan het Constitutioneel Hof in te stellen en aan zijn bevoegdheden op staatsrechtelijk verantwoorde wijze vorm en inhoud te geven (Zie de bij de wijziging van de Grondwet van 1987 behorende Memorie van Toelichting, S.B. 1992 no. 38, p. 23).

In de gewijzigde Grondwet (1992) is niet alleen dit Hof nu grondwettelijk ingesteld (art. 144 lid 1), maar zijn ook de hoofdzaken omtrent zijn samenstelling en zijn taken en bevoegdheden vastgelegd (art. 144 leden 1 t/m 3), terwijl nadere regels met betrekking tot deze onderwerpen, alsmede de rechtsgevolgen van beslissingen van het Hof, bij wet moeten worden vastgesteld (art. 144 lid 4). Ook is duidelijkheid omtrent het karakter **dat** dit Hof verschaft: zijn werkzaamheden kunnen namelijk "enerzijds niet van wetgevende aard zijn maar, anderzijds evenmin van rechtsprekende aard"; het Hof is "een onafhankelijk staatsrechtelijk toetsingsorgaan dat zich als zodanig noch met wetgeving noch met rechtspraak inlaat" (zie de Memorie van Toelichting, S.B. 1992 no. 38, p. 24). In het onderhavige ontwerp is het een en ander dan ook in deze zin op praktisch hanteerbare wijze geregeld.

Naast de toetsing door het Hof kent de vigerende Grondwet - evenals zulks in de Grondwet van 1975 het geval was (artt. 133 en 118) - eveneens de concrete rechterlijke toetsing. De rechter kan namelijk oordelen over de strijdigheid van de toepassing van bepalingen van de wet met de grondwettelijk geregelde persoonlijke grondrechten (art. 137), alsook over de onverenigbaarheid van de toepassing van wettelijke voorschriften met ieder verbindende bepalingen van volkenrechtelijke overeenkomsten (art. 106).

In het ontwerp zijn de toetsing door het Hof en die door de rechter op juridisch verantwoorde en praktisch uitvoerbare wijze op elkaar afgestemd, zonder dat aan de onafhankelijkheid van het Hof of aan die van de rechter afbreuk wordt gedaan.

De aandacht moge erop worden gevestigd - hoewel deze materie geen betrekking op het Hof heeft - dat de Grondwet aan De Nationale Assemblée een bijzondere toetsingsbevoegdheid heeft toegekend: deze kan namelijk, indien een door een Districtsraad goedgekeurde districtsverordening in strijd is met de Grondwet, het regeerprogramma of de geldende wetten, de Districtsverordening vernietigen (art. 172 lid 1). Dit preventieve toezicht van de Assemblée op de regelgeving door Districtsraden heeft duidelijk een politiek-bestuurlijke strekking. Hiermee wordt voorkomen dat er een districtsverordening tot stand komt, die niet alleen onverenigbaar zou zijn met de Grondwet en de wetten, doch ook niet afgestemd zou zijn op het functioneren binnen de beleids- en bestuursvoering op nationaal niveau (Zie ook art. 44 Wet Regionale Organen).

2. Toetsing door het Hof

De toetsing door het Hof die uitsluitend repressief is - is in de eerste plaats een "abstracte normtoetsing": het Hof is namelijk belast met "het toetsen van de inhoud van wetten of gedeelten daarvan aan de Grondwet en aan van toepassing zijnde overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties" (art. 144, lid 2 sub a Grondwet). Bij deze toetsingsvorm gaat het niet om concrete belangen van personen, maar om de abstracte vraag naar strijdigheid van een wet of gedeelte daarvan met een of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst.

Deze abstracte normtoetsing is door het nieuwe artikel 144 op tweeërlei wijze beperkt.

- Ten eerste komen alleen wetten (in formele zin) voor toetsing in aanmerking, zulks in tegenstelling tot de bepaling in de oorspronkelijke versie, die toetsing van "wettelijke regelingen" (dus: niet alleen wetten, maar ook staatsbesluiten en districtsverordeningen) inhield.
- En ten tweede is er slechts sprake van "materiële toetsing": beoordeling van de inhoud van de wet of gedeelte daarvan, niet van "formele toetsing"; niet mag worden nagegaan, of ten aanzien van totstandkoming van de wet de daarvoor geldende (grond) wettelijke voorschriften in acht zijn genomen, aangezien deze bevoegdheid aan de wetgever is voorbehouden.

In een opzicht heeft er een uitbreiding in vergelijking met het oude artikel 144 plaatsgevonden: nu is er niet alleen sprake van "constitutionele toetsing" (toetsing aan de Grondwet), maar ook van "verdragstoetsing" (toetsing aan volkenrechtelijke overeenkomsten). Deze verdragstoetsing door het Hof heeft betrekking op toetsing van de wet (in formele zin) aan volkenrechtelijke overeenkomsten met een interstatelijk bereik, waarvan de bepalingen rechtstreeks bindende werking hebben (z.g. "self-executing treaties"), daar bij "non-self-executing treaties" eerst de nationale wetgeving aangepast moet worden, zodat strijdigheid met een verdragsbepaling niet langer het verdrag zelf doch de wet regardeert

Het fundamentele staatsrechtelijke probleem, dat zich bij de constitutionele toetsing voordoet, is dat deze kan leiden tot interfereren in het politieke proces van de wetgeving: het Hof kan dan op de "stoel van de wetgever" gaan zitten, hetgeen beslist onwenselijk zou zijn. Met het Hof, zoals ter uitvoering van de Grondwet in deze ontwerpwet geregeld, is zulks echter niet het geval. Wat de formele toetsing betreft, is uitsluitend de wetgever hiertoe bevoegd: alleen hij kan zichzelf in dit opzicht corrigeren. En wat de materiële toetsing aangaat: het Hof is slechts bevoegd tot het oordelen, of er van strijdigheid met

Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst sprake is, doch niet tot het onverbindend verklaren van de wet of een gedeelte daarvan. Wanneer het Hof beoordeelt, dat er strijdigheid met Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, wordt de desbetreffende wet of gedeelte daarvan "geacht onverbindend te zijn" (art. 144 lid 3). Derhalve is het niet het Hof dat onverbindend verklaart (dus geen constitutieve beslissing van het Hof ter zake), doch het is de Grondwetgever zelf die aan de beslissing van het Hof het rechtsgevolg van onverbindend worden heeft gekoppeld (onverbindendheid ipso jure dus). Ofschoon praktisch gezien dit onderscheid weinig verschil uitmaakt, is het principieel toch van belang. Want duidelijk is nu, dat het Hof zich niet met wetgeving als zodanig inlaat, aangezien het omtrent de onverbindendheid van de wet geen beslissing neemt en het dus niet op de "stoel van de wetgever" kan gaan zitten.

In de tweede plaats is de repressieve toetsing door het Hof een concrete normtoetsing: het Hof is namelijk ook belast met het beoordelen van de verenigbaarheid van besluiten van overheidsorganen met een of meer der in Hoofdstuk V (van de Grondwet) genoemde grondrechten (art. 144, lid 2 sub b). Bij deze toetsingsvorm gaat het om de belangen van personen die zich door een overheidsbesluit in de beleving van een of meer van de persoonlijke grondrechten aangetast voelen; vandaar dat bij deze toetsing het verzoek door iedere belanghebbende kan worden gedaan (art. 13 lid 1).

Voor de praktische invulling van deze bepaling is in het ontwerp duidelijk aangegeven, welke soorten overheidsbesluiten door welke personen ter toetsing aan het Hof kunnen worden voorgelegd. Het betreft in deze schriftelijke besluiten van bestuurlijke bevoegdheid bezittende publiekrechtelijke organen, dus besluiten van het bestuur (in administratiefrechtelijke zin): bestuursbesluiten, die in de vorm van resoluties, presidentiële besluiten en ministeriele of andere beschikkingen zijn vastgelegd (art. 13 lid 2). Hiertegen kan een iedere ingezetene, die meent in de concrete uitoefening van een of meer van de persoonlijke grondrechten te zijn of worden verhinderd, opkomen (art. 13 lid 3).

Terwijl de abstracte normtoetsing ertoe strekt eventuele strijdigheid van de wet met bepalingen van Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomst in algemene zin te signaleren en op te heffen, is de concrete normtoetsing bedoeld als waarborg tegen bestuurlijke inbreuken op het genot van de persoonlijke grondrechten door individuele personen. Maar ook hier staat centraal in de beoordeling door het Hof niet het directe belang van de verzoeker, doch de inhoud van het bestuursbesluit dat aan de grondwettelijk verankerde grondrechten getoetst moet worden. Daarbij is het oordeel van het Hof afhankelijk van gezichtspunten die door het algemeen belang worden gedicteerd, zonder dat daarbij een oordeel over het bestuurlijk beleid wordt gegeven. Alzo wordt voorkomen, dat het Hof op de "stoel van het bestuur" gaat zitten, maar ook dat het op de "stoel van de rechter" gaat zitten. Het is juist de taak van de rechter om in concrete gevallen na te gaan, of de verzoeker schade aan rechtens beschermde belangen heeft geleden (Zie in dit verband Surinaams Juristenblad, 1994 no. 1, p. 14 e.v. en p. 22 e.v.).

Eerder is gesteld, dat het stelsel van abstracte en concrete toetsing beoogt waarborgen te scheppen voor een bevredigende handhaving van de in de Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomsten verankerde rechtsnormen, die zowel voor de burger als voor de overheid gelden. Deze "protectieve" functie wordt door het Hof in tweeërlei opzicht vervuld: enerzijds door bescherming van de belangen (in algemene zin) van personen bij de uitoefening van hun in de Grondwet verankerde persoonlijke grondrechten; en anderzijds door bescherming (in abstracte zin) van de belangen van groepen in de samenleving tegen eventuele aantasting van hun rechten door een of meer met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst strijdige wetten of bepalingen daarvan.

De wijze waarop in het ontwerp de toetsing door het Hof mede in relatie tot de rechterlijke toetsing is geregeld, doet aan beide aspecten van de protectieve functie recht wedervaren. Wat de concrete normtoetsing betreft, is bepaald dat een verzoek daartoe aan het Hof kan worden gericht door iedere belanghebbende, die meent door een bestuursbesluit in de uitoefening van zijn grondrechten te zijn of

worden aangetast (art. 13 lid 3). En wanneer het Hof oordeelt, dat het bestuursbesluit onverenigbaar met de in de Grondwet genoemde persoonlijke grondrechten is, kan de belanghebbende de burgerlijke rechter adieren om verhaal te zoeken (art. 31 lid 1).

Belangen van groepen in de samenleving tegen inbreuk op hun rechten makende wettelijke bepalingen worden eveneens beschermd. Een aantal leden van de Assemblee - dit aantal is op zeven gesteld, zijnde het gebruikelijke aantal leden dat nodig is voor het voordragen van een Presidentskandidaat en de bij het Centraal Hoofdstembureau geregistreerde politieke organisaties, alsook in Suriname gevestigde rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties, werkzaam op het gebied van bescherming van mensenrechten, kunnen zich namelijk tot het Hof wenden (art. 12 lid 2). En wanneer het Hof oordeelt, dat er strijdigheid bestaat tussen een wet of bepaling daarvan met een of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst, kan de verzoeker - indien hij meent in zijn belang(en) te zijn of worden geschaad - voor redres zich tot de burgerlijke rechter wenden (art. 31 lid 1).

Maar behalve deze dubbele projectieve functie vervult het Hof tegelijkertijd een "epuratieve" functie: consistentie binnen de wetgeving wordt immers gediend, wanneer deze "geschoond" wordt van met Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst strijdige wettelijke bepalingen. Aangezien dergelijke bepalingen door de beslissing van het Hof van rechtswege onverbindend worden, is het verder des wetgeving om deze in te trekken, te vervangen, te verbeteren of aan te vullen. Vermits een consistente wetgeving van niet te onderschatten belang is, niet alleen uit een oogpunt van elegante wetgeving, maar ook uit dat van rechtszekerheid en toepassing in de praktijk, is bepaald dat de President of namens hem de Minister van Justitie en Politie, aan wie de zorg voor de wetgeving is opgedragen (art. 6 lid 1 sub c Besluit Taakomschrijving Departementen 1991, S. B. 1991 no. 58, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2010 no. 124) het Hof kan verzoeken, een oordeel over strijdigheid van enige bepaling van wet met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst te geven (art. 14 lid 1); derhalve ook in andere gevallen dan met betrekking tot decreten en andere wettelijke regelingen (bedoeld in art. 183 Grondwet), waaromtrent de President (of namens hem de Minister) eveneens het oordeel van het Hof kan vragen (art. 14 lid 2). (*Zie in dit verband de toelichting behorende bij de artt. 14 en 19 lid 3).*

3. Toetsing door de Rechter

Naast het stelsel van repressieve normtoetsing (zowel abstract als concreet) door het Hof kent de Grondwet ook een stelsel van beperkt repressief-concrete toetsing door de rechter, zowel wat de constitutionele toetsing betreft (art. 137) als wat de verdragstoetsing aangaat (art. 106). Echter bestaat er een fundamenteel verschil tussen de toetsing door het Hof en de rechterlijke toetsing. Terwijl bij het Hof er altijd - zowel bij de abstracte als bij de concrete normtoetsing - sprake is van toetsing in algemene zin van de inhoud van een wettelijke bepaling of een bestuursbesluit op strijdigheid met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst (art. 144, lid 2 sub a en b), staat bij de rechterlijke toetsing centraal de bescherming van het concrete belang van de verzoeker tegen een eventuele onrechtmatige overheidsdaad, vermits volgens de gangbare jurisprudentie niet alleen daden van bestuur, maar ook daden van wetgeving binnen het bereik van artikel 1386 Burgerlijk Wetboek vallen. In dit verband dient erop te worden gewezen, dat strikt beschouwd de rechterlijke toetsing geen echte (materiële) toetsing inhoudt. Immers wordt door de rechter niet de inhoud van de bewuste bepaling van wet getoetst, doch wordt slechts nagegaan of de toepassing van die bepaling in dat concrete geval al dan niet strijdig is met de in de Grondwet genoemde persoonlijke grondrechten (art. 137 Grondwet), en of de toepassing van een wettelijk voorschrift al dan niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepalingen van volkenrechtelijke overeenkomsten (art. 106 Grondwet). Derhalve velt de rechter geen oordeel over al dan niet strijdigheid van een bepaling van wet met de Grondwet of een

volkenrechtelijke overeenkomst, doch oordeelt hij uitsluitend over de toepassing van die bepaling in het concrete geval.

Voortvloeiend uit dit fundamentele verschil is er ook verschil in zowel het karakter van de beslissing als in het rechtsgevolg daarvan. Het Hof is niet bevoegd een wettelijke bepaling of bestuursbesluit onverbindend te verklaren, doch beslist alleen over al dan niet strijdigheid ervan met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst. Indien strijdigheid wordt geoordeeld, wordt de betreffende bepaling of het bestuursbesluit ipso jure onverbindend en kan derhalve niet meer toegepast worden, noch in het voorgelegde geval noch in andere (toekomstige) gevallen. De rechter daarentegen is wel bevoegd een constitutieve beslissing ter zake te nemen: is hij in het aan hem voorgelegde geval van oordeel, dat toepassing van de wettelijke bepaling in strijd is met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst, dan verklaart hij de toepassing ervan voor dat concrete geval ongeoorloofd. Maar deze beslissing geldt niet voor 'andere' gevallen, aangezien de wettelijke bepaling niet onverbindend wordt.

Behalve de genoemde verschillen, die van fundamentele aard zijn, is er nog het verschil in toepassingsbereik. Terwijl een bepaling van wet door het Hof aan alle daarvoor in aanmerking komende bepalingen van Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst kan worden getoetst, kan de rechter in geval van constitutionele toetsing de toepassing van de bewuste bepaling van wet slechts aan de in de Grondwet genoemde persoonlijke grondrechten toetsen. Wat de verdragstoetsing betreft is het toepassingsbereik van de rechter juist ruimer dan dat van het Hof: bij de rechter gaat het niet alleen om een bepaling van de wet (in formele zin) zoals bij het Hof maar om "wettelijke voorschriften" (dus niet alleen wetten), waarvan de toepassing in theorie aan alle daarvoor in aanmerking komende bepalingen van de volkenrechtelijke overeenkomst kan worden getoetst, ofschoon in de praktijk het voornamelijk de grondrechten zal betreffen.

Gelet op het voorgaande is in het ontwerp dan ook de verhouding tussen Hof en rechter - die volgens deze benadering een complementair en geen 'conflictueus karakter' draagt op zodanig praktische wijze geregeld, dat er geen competentiegeschillen behoeven te ontstaan. Enerzijds is er het Hof, wiens beslissing van rechtswege onverbindend wording van de betreffende wettelijke bepaling tot gevolg heeft, maar dat - geen rechterlijk orgaan zijnde - zich niet met rechtspraak mag inlaten. Anderzijds is er de rechter, die de toepassing van de wettelijke bepaling slechts voor het concreet aan hem voorgelegde geval ongeoorloofd kan verklaren (zodat de wettelijke bepaling verbindend blijft), maar die wel een beslissing omtrent eventuele schadelijke gevolgen voor de betrokkene kan nemen. (Zie de bij de wijziging van de Grondwet behorende Memorie van Toelichting, S.B. 1992 no. 38, p. 25).

In het ontwerp is daarom bepaald, dat de rechter - wanneer hij in een concreet aan hem voorgelegd geval (ex art. 137 of art. 106 Grondwet) wordt geroepen tot een oordeel over strijdigheid van de toepassing van een bepaling van wet met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst - ter zake een prejudicial vraagstelling aan het Hof voorlegt en na de beslissing van het Hof over de rechtsgevolgen van de onverbindendwording van de wettelijke bepaling voor het concrete geval oordeelt (art. 32 lid 1 en art. 35 lid 1). Hiermee is bereikt dat de rechter geen oordeel ook indirect niet over de inhoud van een wet behoeft te vellen en hij niet in de verleiding kan komen om op de "stoel van de wetgever" te gaan zitten. (Zie in dit verband het kortgedingvonnis van de Kantonrechter d.d. 20 juli 1989, Surinaams Juristenblad 1992 no. 3/4, p. 32, e.v.). Maar ook is bereikt, dat het Hof zich niet met rechtspraak inlaat en het dus niet op de "stoel van de rechter" kan gaan zitten.

Volledigheidshalve zij hier op een logisch uitvloeisel van de geregelde relatie tussen het Hof en de rechter gewezen. Ofschoon in het belang van de rechtszekerheid is bepaald, dat door de verzoekgerechtigde categorieën van personen van de mogelijkheid van toetsing door het Hof slechts gebruik gemaakt kan worden binnen 6 maanden nadat de betreffende wet in werking is getreden (art. 15 lid 1), kan uit een oogpunt van rechtvaardigheid in bepaalde gevallen wel de behoefte aan toetsing van oudere wetten bestaan. In een dergelijk geval kan door iedere burger, die zich in de uitoefening van

een of meer grondrechten aangetast voelt, de burgerlijke rechter worden geadieerd (ex art. 137 of art. 106 Grondwet). Deze zal dan via een prejudiciële vraagstelling aan het Hof diens beslissing over al of niet, strijdigheid van de desbetreffende bepaling met Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst kunnen bekomen, waarna hij voor het concrete geval over de gevolgen van de onverbindend geworden wettelijke bepaling oordeelt. Terwijl de rechtvaardigheid is gediend, is toch de rechtszekerheid niet in het gedrang gekomen, aangezien de beslissing van het Hof geen ex tunc werking heeft doch ex nunc werkt (art. 28 lid 2), en derhalve alle eerder ingetreden rechtsgevolgen van de ipso jure onverbindend geworden wettelijke bepaling intact blijven.

Tenslotte moge worden opgemerkt, dat de rechter uit hoofde van zijn normale rechterlijke taak in de praktijk te maken kan hebben met vorderingen, die niet op de artikelen 106 en 137 van de Grondwet zijn gebaseerd, doch waarbij concrete toetsing van een wettelijk voorschrift aan Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst toch een rol kan spelen. Maar het Hof raakt in een dergelijk geval op generlei wijze erbij betrokken, aangezien de prejudiciële vraagstelling uitsluitend op toetsing van de wet (in formele zin) betrekking heeft, niet op lagere wettelijke regelingen (staatsbesluiten, districtsverordeningen) of op bestuursbesluiten (resoluties, ministeriele of andere beschikkingen).

De burgerlijke rechter is namelijk wettelijk gehouden kennis te nemen van "alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortvloeiende rechten, over schuldvorderingen en andere burgerlijke rechten" (art. 1 Reglement Inrichting en Samenstelling Rechterlijke Macht). Deze rechterlijke competentie krijgt een extra fundament door de constitutionele bepaling, waarbij aan de Rechterlijke Macht (met rechtspraak belast) is opgedragen "de kennisneming van de berechting omtrent alle rechtsgedingen, tenzij de wet een andere rechter aanwijst" (art. 134 Grondwet). Bovendien kan de rechter niet weigeren recht te spreken "onder voorwendsel van het stilzwijgen, de duisterheid of de onvolledigheid van de wettelijke regelingen (art. 14 Wet Algemene Bepalingen).

Derhalve is de burgerlijke rechter gehouden kennis te nemen van vorderingen, waarbij gesteld wordt dat er concrete belangen worden geschaad. Hij zal moeten nagaan of de toepassing van een wettelijk voorschrift (van bijvoorbeeld een staatsbesluit of Districtsverordening) in het concrete geval al dan niet onverenigbaar is met de Grondwet en in geval van bevinding van onverenigbaarheid kan hij de toepassing van het bewuste voorschrift als een onrechtmatige overheidsdaad aanmerken en vergoeding voor eventueel hieruit voortvloeiende schade toekennen (art. 1386 B.W.). (Zie in dit verband het kortgedingvonnis van de Kantonrechter d.d. 19 aug. 1992, Sur. Juristenblad 1993 no. I 4, p. 23 e.v.).

B. ARTIKELGEWIJS

Artikel 1

Grondwettelijk is bepaald, dat het Hof zijnde een onafhankelijk orgaan van Staat - gevormd wordt door de voorzitter, de vice-voorzitter en drie leden, waaraan drie plaatsvervangende leden worden toegevoegd (art. 144 lid 1). In het belang van een systematische regeling van samenstelling en inrichting van het Hof, is het gewenst dat deze grondwettelijke bepaling ook in de organieke wet wordt opgenomen (lid 2).

Teneinde een soepel en verantwoord functioneren van het Hof te waarborgen, wordt een secretariaat ingesteld, dat voor de administratieve en organisatorische ondersteuning van het Hof zorg draagt, zonder dat het zich met diens werkzaamheden als zodanig inlaat (lid 4). Deze vorm van organisatie van het secretariaat is analoog aan die van met name de griffie van het Hof van Justitie.

Artikel 2

Ook nu is duidelijkheidshalve de grondwettelijke bepaling inzake de benoeming (art. 144 lid 1) in het ontwerp opgenomen (lid 1). De ratio van benoeming van de leden - (voor de kortheid worden onder "leden" de voorzitter en de vice-voorzitter medebegrepen) - en de plaatsvervangende leden op

voordracht van De Nationale Assemblee, ligt in de wenselijkheid het Hof - daar dit electoraal niet is gelegitimeerd, maar toch bevoegd is de wet (in formele zin) aan de Grondwet te toetsen - te doen bestaan uit personen die door de volksvertegenwoordiging zelf zijn voorgedragen. (Zie in dit verband de algemene toelichting; zie ook art. 150 Grondwet). Ten aanzien van de secretaris en de plaatsvervangend secretaris is bepaald, dat deze door de President worden benoemd, op voordracht van het Hof aan de Minister van Justitie en Politie (lid 2). Hierdoor is gegarandeerd, dat de secretaris en de plaatsvervangend secretaris het volle vertrouwen van het Hof genieten. Deze procedure is analoog aan de benoeming van griffier en substituut-griffier van het Hof van Justitie.

Artikel 3

Behalve de benoemingsvereisten die vrijwel overeenkomen met die voor leden van andere staatscolleges (lid 1, sub a en b. en lid 3) - en die uit de Grondwet voortvloeien (zie b.v. artt. 59 en 61 lid 2) zijn er specifieke vereisten van opleiding en ervaring die moeten waarborgen dat het Hof zijn belangrijke staatsrechtelijke taak op verantwoorde wijze zal kunnen vervullen (lid 1, sub c en d).

De minimumleeftijd voor de leden en de plaatsvervangende leden van het Hof, die meester of doctor in de rechten moeten zijn, is op 45 jaren gesteld; en daarnaast moeten zij ten minste 10 jaren in een of meer juridische of staatsrechtelijke beroepen werkzaam zijn geweest (lid 1, sub b, en d), waarbij uit praktische overwegingen voor de plaatsvervangende leden de mogelijkheid is geopend om de leeftijd- en de ervaringseis enigszins te verminderen (lid 4 sub a).

Met 'staatsrechterlijke beroepen' wordt bedoeld: lid zijn geweest van een volksvertegenwoordigend lichaam, van de Regering, de Staatsraad, de Rekenkamer en Universitairdocent Staatsrecht. De leden en de plaatsvervangende leden moeten niet slechts academisch zijn gevormd, maar ook moeten zij juridische ervaring hebben opgedaan, b. v. bij de zittende of de staande magistratuur, bij de advocatuur, als jurist bij de wetgeving of als universitair docent "rechten".

Mede gelet op de aard van de te nemen beslissingen door de leden van het Hof is een zekere mate van binding en bekendheid met de Surinaamse samenleving vereist, vandaar de eis van ten minste vijf jaren woonplaats of hoofd- of werkelijk verblijf in Suriname.

Voor de secretaris en de plaatsvervangend secretaris is de minimumleeftijd op 30 jaren en de beroepservaring op 5 jaren gesteld (lid 2 jo. lid 1 sub b en d), waarbij **in bijzondere gevallen** ten aanzien van de plaatsvervangend secretaris de mogelijkheid is geopend om van de eis van afgestudeerd jurist af te wijken (lid 4). Dit is bijvoorbeeld het geval met betrekking tot ervaren personen, die in de afrondende fase van hun juridische studie bevinden. Zij kunnen ook in aanmerking voor de benoeming tot plaatsvervangend secretaris worden gebracht.

Artikelen 4 tot en met 6

De regeling van de incompatibiliteiten (art. 4 lid 1) is vrijwel dezelfde als die voor leden van andere Hoge Colleges van Staat geldt (zie b.v. art. 6 Wet Staatsraad). Ook hier is de mogelijkheid geopend om naar gebleken behoefte bij staatsbesluit andere ambten aan te wijzen, waarmee het lidmaatschap van het Hof onverenigbaar is (art. 4 lid 2).

Wat de regeling van de verboden graden van verwantschap betreft (art. 5 lid 1): deze is eveneens dezelfde als bij andere staatscolleges het geval is (zie b.v. art. 5 Wet Staatsraad). Om praktische redenen is bepaald dat mag worden afgeweken van de regel, dat degene door wiens huwelijk zwagerschap ontstaat, zijn ambt neerlegt (art. 5 lid 2): de President kan namelijk - op voordracht van het Hof - ontheffing verlenen (art. 5 lid 3).

De eedsformule voor leden en plaatsvervangende leden van het Hof (art. 6 lid 1) is een enigszins aangepaste versie van in de Grondwet voorgeschreven eedsformules (zie b.v. artt. 65, 93, 114, 125; zie ook art. 10 Reglement Inrichting en Samenstelling Rechterlijke Macht).

Wat de eedsformule voor de secretaris en de plaatsvervangend secretaris betreft (art. 6 lid 2) is aangesloten bij de eedsformule voor de griffier van de Assemblee en de secretaris van de Staatsraad. (Zie art. 2, leden 2 en 3 Wet Rechtspositie Griffier Nationale Assemblee, art. 9 lid 3 Wet Staatsraad).

Artikelen 7 en 8

Bij de regeling van het ontslag van leden en plaatsvervangende leden van het Hof (art. 7) is aansluiting gezocht bij het ter zake in de Grondwet omtrent de leden van het Hof van Justitie bepaalde, alwaar er eveneens van twee series van ontslaggronden sprake is (art. 142). In beide series is de opsomming limitatief, hetgeen voor de onafhankelijke positie van het Hof van belang is. Voor het imperatief voorgeschreven ontslag (art. 7 lid 1) is geen beslissing van de President of de Regering vereist, doch moet het ontslag slechts administratief worden afgewikkeld. Daarnaast zijn er gronden genoemd, waarbij - op voordracht van het Hof - de President tot ontslagverlening kan besluiten (art. 7 lid 2).

Met de ontslaggrond van 'gebleken ongeschiktheid' in artikel 7 lid 2 onder a wordt bedoeld op het wel voldoen aan de vereisten zoals bedoeld in artikel 3 lid 1 maar van wie naderhand blijkt niet in staat te functioneren zoals van een lid van het Hof verwacht wordt. Voortdurende achteloosheid heeft bijvoorbeeld betrekking op het voortdurend verwaarlozen van zijn werkzaamheden. De President kan - Na het Hof te hebben gehoord - in plaats van ontslag tot schorsing overgaan (art. 8 lid 2).

Aangezien de benoeming van de betrokkenen op voordracht van De Nationale Assemblee geschiedt (art. 2 lid 1), behoort De Nationale Assemblée ook bij de ontslagverlening te worden gekend; vandaar de bepaling dat de Assemblee door de President wordt verzocht 'van haar gevoelen ter zake te doen blijken' (art. 8, lid 1 sub b). Deze formulering is gekozen, omdat het staatsrechtelijk gezien ten aanzien van het hoogste staatscollege niet 'correct' noch 'elegant' lijkt de formule 'De Nationale Assemblée gehoord,' te bezigen.

Artikel 9

Met betrekking tot de inrichting en de werkwijze van het Hof zijn slechts enkele regels gegeven. Zo is in artikel 9 bepaald, dat de voorzitter de leiding van het Hof heeft (lid 1), alsook dat hij zoveel mogelijk de plaatsvervangende leden in een vaste volgorde aanwijst (lid 2).

Er is namelijk van uitgegaan, dat het Hof zelf voorschriften inzake zijn interne organisatie dient vast te stellen en deze desgewenst in het Reglement van Orde vastlegt (zie art. 37 lid 1). Voor zover er in verband met zijn externe functionering behoefte aan nadere regels omtrent inrichting en werkwijze van het Hof bestaat, kunnen deze bij of krachtens staatsbesluit worden vastgesteld (zie art. 38).

Artikelen 10 en 11

Ter waarborging van de onpartijdigheid van het Hof is de mogelijkheid geschapen, dat de indiener van een verzoekschrift - op grond van steekhoudende feiten en omstandigheden - het Hof kan verzoeken een bepaald lid van behandeling van zijn toetsingsverzoek uit te sluiten (art. 10 lid 1), in welk geval het Hof daarover een beslissing neemt (art. 11 lid 1), na de betrokkene in de gelegenheid te hebben gesteld zich omtrent de voorgedragen redenen van zijn uitsluiting te verklaren (art. 11 lid 2).

Ook kan een lid van het Hof zelf vragen om van behandeling van een bepaald verzoek verschoond te worden, indien dit lid vindt dat het de zaak niet met de vereiste onpartijdigheid zal kunnen beschouwen (art. 10 lid 2). Daar dit een interne aangelegenheid van het Hof betreft, kan de voorzitter hieromtrent een beslissing nemen (art. 11 lid 3).

Artikelen 12 tot en met 14

In deze artikelen wordt concrete invulling gegeven aan de aan het Hof grondwettelijk opgedragen taak van materiële toetsing van wetten of gedeelten daarvan aan de Grondwet en aan volkenrechtelijke overeenkomsten (art. 144, lid 2 sub a) en van besluiten van overheidsorganen aan een of meer der in Hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten (art. 144, lid 2 sub b). Hierbij is van het beginsel van lijdelijkheid van het Hof uitgegaan: het Hof is niet bevoegd op eigen initiatief bepaalde zaken als behorende tot zijn competentie naar zich toe te trekken, doch het moet afwachten tot er een toetsingsverzoek wordt gedaan; en het Hof neemt niet uit eigener beweging een beslissing, doch alleen als hem daarom wordt gevraagd (artt. 12 lid 1, 13 lid 1 en 14 leden 1 en 2; zie ook artt. 32, lid 1 en 35 lid 1). (Voor uitzonderingen op dit beginsel, zie art. 19, leden 2 en 3).

In de algemene toelichting is reeds uiteengezet, dat het toetsen van wetten (in formele zin) aan de Grondwet en aan algemeen verbindende bepalingen van volkenrechtelijke overeenkomsten (bedoeld in art. 103, eerste volzin, Grondwet) een garantie voor bescherming van de grondrechten voor de burger en van de rechten van minderheden inhoudt. Daarom is bepaald dat het Hof door drie categorieën van verzoekgerechtigden kan worden ingeschakeld, namelijk:

- a. leden van volksvertegenwoordigende organen (leden van De Nationale Assemblée, de Districtsraad en Ressorraad),
- b. vertegenwoordigers van politieke organisaties die in het door het Centraal Hoofdstembureau aangelegde openbaar register zijn ingeschreven (ook al zijn zij niet in de Assemblée vertegenwoordigd) en
- c. vertegenwoordigers van in Suriname gevestigde rechtspersonen die tot doel hebben zich voor de bescherming van de rechten van de mens in te zetten (art. 12 lid 2).

Daarnaast, kan elke belanghebbende ingezetene het Hof verzoeken een oordeel uit te spreken over de verenigbaarheid van overheidsbesluiten met de in de Grondwet genoemde persoonlijke grondrechten (art. 13 lid 3).

Voor de praktische uitvoerbaarheid worden onder 'besluiten van overheidsorganen' verstaan: schriftelijk vastgelegde besluiten van bestuurlijke bevoegdheid bezittende publiekrechtelijke organen (art. 13 lid 2), d.w.z. in de vorm van bestuursbesluiten (resoluties, presidentiele besluiten, ministeriele en andere beschikkingen) vastgelegde beslissingen van bestuursorganen in administratiefrechtelijke zin (zie art. 2 Besluit Vormgeving Wettelijke Regelingen Staats- en Bestuursbesluiten, S. B. 1996 no. 54).

Wanneer het Hof van oordeel is, dat er strijdigheid met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, wordt door deze beslissing de desbetreffende wet of een gedeelte daarvan of het bestuursbesluit van rechtswege onverbindend (art. 28 lid 1; zie art. 144 lid 3 Grondwet) en kan de verzoeker binnen een termijn van 30 dagen een vordering tot schadevergoeding bij de burgerlijke rechter indienen (art. 31).

Behalve de vermelde tweeledige 'protectieve' functie van het Hof (bescherming van persoonlijke grondrechten en van rechten van minderheden tegen onrechtvaardige regelgeving) vervullen beslissingen van het Hof ook een 'epuratieve' functie, zoals in de algemene toelichting uiteengezet. (Zie ook de toelichting behorende bij art. 19 lid 3).

Teneinde deze functie goed tot haar recht te doen komen, is bepaald dat de President (of namens hem de Minister) het Hof kan inschakelen, om uitsluitsel te verkrijgen omtrent het al of niet strijdig zijn van een wettelijke bepaling of een bestuursbesluit van regelende aard (d.w.z. houdende algemeen verbindende regels), met Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst (art. 14 lid 1). Alzo wordt de Minister in staat gesteld de wettenmassa van onderling strijdige bepalingen te schonen, wat, uiteraard niet alleen de elegantie van de wetgeving ten goede komt, maar ook voor de praktische toepassing van de wet van belang is en tot rechtszekerheid bijdraagt.

Ingevolge de bijzondere overgangsbepaling van de Grondwet (art. 183) hebben decreten en andere wettelijke regelingen die vanaf 25 februari 1980 zijn uitgevaardigd voor zover zij inhoudelijk in strijd met de Grondwet zijn en intussen niet daarmee in overeenstemming zijn gebracht hun rechtskracht verloren. Daarom is ook ten aanzien hiervan bepaald, dat de President (of namens hem de Minister) het Hof kan verzoeken een oordeel omtrent de strijdigheid van dergelijke regelingen met de Grondwet te geven (art. 14 lid 2). Gelet op de speciale (epuratieve) functie van verzoeken van de President (of namens hem de Minister), is het bepaalde in de artikelen 15 en 17 op deze verzoeken niet van toepassing verklaard (art. 14 lid 3).

Artikelen 15 en 16

Ter wille van de rechtszekerheid dient een termijn te worden gesteld, waarbinnen verzoeken tot toetsing bij het Hof kunnen worden ingediend. Deze is bepaald op 3 maanden nadat de betreffende wet in werking is getreden of het bestuursbesluit is bekend gemaakt, of - indien er geen bekendmaking is geweest - op administratiefrechtelijke gebruikelijke wijze ter kennis van de belanghebbende is gebracht (art. 15 lid 1).

Ter vergemakkelijking van de mogelijkheid van indiening van verzoekschriften zijn omtrent de inrichting hiervan slechts minimale voorschriften gegeven (art. 15 lid 2). Inhoudelijk van belang is, dat duidelijk moet worden aangegeven, om welke bepalingen van wet of bestuursbesluit het gaat en met welke bepalingen van Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst deze strijdig worden geacht. Het lijkt nuttig om het verzoekschrift aan zegelrecht te onderwerpen (art. 15 lid 3), daar hierdoor eventueel 'lichtzinnig' gebruik van de mogelijkheid tot indiening van verzoeken kan worden ontmoedigd.

Overigens zijn aan de behandeling van het toetsingsverzoek geen kosten voor de verzoeker verbonden, vermits met de toetsing ook een algemeen en niet slechts een persoonlijk belang wordt gediend. Maar indien na een beslissing van het Hof de burgerlijke rechter wordt geadieerd (art. 31 lid 1), zullen op de eiser uiteraard de bepalingen van het burgerlijk procesrecht van toepassing zijn.

Artikelen 17 en 18

Het spreekt vanzelf dat verzoeken die niet aan de in artikel 15, leden 2 en 3, gegeven voorschriften voldoen, niet behandeld kunnen worden; ze moeten, onder vermelding van de tekortkomingen, binnen een week aan de verzoeker worden teruggezonden (art. 17 lid 1). Deze kan - indien hij maar binnen de termijn van 3 maanden blijft (art. 15 lid 1) - na verbetering of aanvulling van het verzoekschrift dit wederom indienen.

Niet in behandeling worden verzoeken genomen, die naar het oordeel van het Hof ontoelaatbaar of klaarblijkelijk ongegrond zijn (art. 17 lid 2). Hierdoor behoeft er geen nodeloos werk te worden verricht en worden tijd en kosten bespaard.

Alvorens het Hof tot de in een verzoekschrift gevraagde materiële toetsing kan overgaan, moet het eerst twee vragen bevestigend hebben beantwoord: is het Hof bevoegd van het verzoek kennis te nemen en is de verzoeker ontvankelijk? Wat de competentie van het Hof betreft: deze is duidelijk in het ontwerp geregeld (artt. 12 lid 1, 13 lid 1, 14 leden 1 en 2, 32 lid 1 en 35 lid 1). Een verzoeker is niet ontvankelijk, indien hij niet aan een of meer wettelijk gestelde vereisten voldoet, b.v. geen verzoekgerechtigde of belanghebbende is (artt. 12 lid 2 en 13 lid 3), niet binnen de termijn van 3 maanden het verzoek heeft ingediend (art. 15 lid 1) of voor de tweede maal eenzelfde verzoek doet (art. 18, leden 1 en 2).

Artikelen 19 tot en met 22

Mede gelet op het algemene belang van een verantwoorde toetsing is bepaald, dat het Hof de verzoeker kan toestaan nader schriftelijke stukken in te dienen en desverlangd de aangevoerde gronden mondeling aan te vullen en nader uit te werken (art. 19 lid 1), alsook dat het Hof ambtshalve de gronden kan aanvullen (art. 19 lid 2). Tevens is, met het oog op de epuratieve functie, bepaald - hoewel dit voor de verzoeker nauwelijks verschil zal uitmaken - dat het Hof ambtshalve ook niet in het verzoekschrift genoemde maar nauw daarmee verband houdende bepalingen van wet of bestuursbesluit (houdende algemeen verbindende regels) in zijn oordeel kan betrekken (art. 19 lid 3). Ofschoon hier van uitzonderingen op het beginsel van lijdelijkheid sprake is (zie de bij de artt. 12, 13 en 14 behorende toelichting), is zulks gedaan enerzijds naar analogie van de burgerlijke rechter die ook ambtshalve de gronden kan aanvullen, en anderzijds in het belang van een zo schoon mogelijke wetgeving.

Indien het Hof voor een verantwoorde besluitvorming dit nodig acht, kan het vertegenwoordigers van daarvoor in aanmerking komende staats- of bestuursorganen dan wel deskundigen uitnodigen inlichtingen of deskundig advies te verstrekken (art. 20, leden 2 en 3), alsook inzage van relevante ambtelijke en andere stukken verrlangen (art. 21 lid 1). Maar De Nationale Assemblee en Regering kunnen om redenen van staatsveiligheid of om andere zwaarwegende redenen van algemeen belang het Hof de inzage van bepaalde stukken onthouden (art. 21 lid 3). Gelet op het beginsel van openbaarheid is bepaald, dat de verzoeker het recht heeft op inzage van op zijn verzoek betrekking hebbende stukken (art. 22 lid 1); maar het Hof kan om redenen van algemeen belang hem de inzage van bepaalde stukken onthouden (art. 22 lid 2).

Artikelen 23 tot en met 27

Deze artikelen behelzen formele en materiële voorschriften met betrekking tot de beslissingen van het Hof, waarvan de meeste geen nadere toelichting behoeven. In het belang van de rechtszekerheid is een vlotte afdoening van verzoeken vereist; vandaar de bepaling, dat het Hof in de regel beslist **binnen drie** maanden na indiening van het verzoek, tenzij door bijzondere omstandigheden zulks niet mogelijk blijkt (art. 23). Gedacht wordt aan zeer complexe gevallen. Normaliter zal het Hof een verzoek schriftelijk binnenskamers kunnen afwickelen, maar de mogelijkheid is geopend om de beslissing op een openbare zitting uit te spreken (art. 25).

Uit praktische overwegingen is voor het nemen van rechtsgeldige beslissingen het vereiste quorum op 3 leden (voorzitter en twee leden) van het Hof gesteld (art. 24 lid 1), hetgeen ook met vonnissen van het Hof van Justitie het geval is. Indien een lid afwezig is, kan voor het nemen van rechtsgeldige besluiten een plaatsvervangend lid in de plaats treden. Hoewel is bepaald dat - indien het op stemming aankomt - de beslissing met gewone meerderheid wordt genomen (art. 24 lid 2), kan het Hof als intern beleid uitstippelen en dit eventueel formeel in het Reglement van Orde vastleggen (art. 37 lid 1).

Duidelijkheidshalve is - met het oog op de rechtsgevolgen van de beslissingen van het Hof - als materieel vereiste opgenomen, dat in de beslissing moet zijn aangegeven, welke bepalingen van de betrokken wet of het bestuursbesluit (houdende algemeen verbindende regels) met welke bepalingen van de Grondwet of de volkenrechtelijke overeenkomst strijdig zijn geoordeeld (art. 27 lid 2).

Artikel 28

Het belangrijkste rechtsgevolg van een beslissing van het Hof is reeds in de Grondwet geregeld, namelijk: ipso jure onverbindendwording van de voorgelegde wet of gedeelte daarvan of van het bestuursbesluit, wanneer door het Hof wordt geoordeeld dat er van strijdigheid met Grondwet of volkenrechtelijke overeenkomst sprake is (art. 144 lid 3). Vanwege de fundamentele betekenis van deze bepaling is ze ook in het ontwerp opgenomen (art. 28 lid 1).

Gelet op de relatief korte termijn van drie maanden ná inwerkingtreding van de wet of bekendmaking van het bestuursbesluit, waarbinnen het verzoek om toetsing daarvan bij het Hof moet zijn ingediend (art. 15 lid 1), is het niet nodig dat aan de beslissing van het Hof terugwerkende kracht tot aan de datum van inwerkingtreding van de wet of bekendmaking van het bestuursbesluit wordt verleend; ook is zulks in het belang van de rechtszekerheid niet wenselijk, zoals in de algemene toelichting is uiteengezet. Daarom is opgenomen, dat de desbetreffende wet of gedeelte daarvan of het bestuursbesluit onverbindend wordt vanaf het moment van de beslissing van het Hof (art. 28 lid 2). Dat de onverbindendheid dus ex nunc (en niet ex tunc) werkt, doet niet af aan de belangen van de verzoeker, daar deze het recht heeft om binnen 30 dagen een vordering tot schadevergoeding in te dienen bij de burgerlijke rechter, die hiervan kennis neemt (art. 31) en - alle omstandigheden in acht nemend - ter zake vonnis zal wijzen.

Artikelen 29 en 30

Deze artikelen hebben betrekking op administratieve voorschriften, welke ertoe dienen te garanderen dat de beslissingen van het Hof de betrokken personen en instanties tijdig bereiken, opdat met de gevolgen van de onverbindendwording rekening kan worden gehouden en ter zake de nodige handelingen verricht kunnen worden.

Ter bevordering van een soepele afwikkeling en ter voorkoming dat de justitiële afronding te lang op zich laat wachten, is bepaald dat de beslissing van het Hof binnen 10 dagen wordt gezonden aan de verzoeker (art. 29 lid 1), die dan nog ruimschoots de tijd heeft om desverlangd, de burgerlijke rechter te kunnen adiëren. En in geval van een prejudiciële vraagstelling moet de beslissing onverwijld worden toegezonden aan de betrokken rechter (art. 29 lid 3), opdat deze de behandeling van de bij hem dienende zaak zonder tijdverlies kan afronden.

De ratio van toezending aan de giffier van de Assemblee van een afschrift van alleen die beslissingen, waarbij het Hof strijdigheid van een wet of gedeelte daarvan aan Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst heeft geoordeeld (art. 30 lid 2), is gelegen in het feit dat de Assemblee van de onverbindendverklaring van wetten op de hoogte behoort te zijn. Aan de Minister worden afschriften van alle beslissingen toegezonden (art. 30 lid 1), opdat deze kan nagaan, of intrekking, vervanging, verbetering of aanvulling van de wet of het bestuursbesluit houdende algemeen verbindende regels wenselijk of noodzakelijk is. Bovendien moet hij er zorg voor dragen, dat de beslissingen van het Hof inzake strijdigheid van een wet of een gedeelte daarvan of een bestuursbesluit van regelende aard, met de Grondwet of een Volkenrechtelijke overeenkomst, bekend wordt gemaakt in het Advertentieblad van de Republiek Suriname (art 30 lid 3).

Artikelen 31 tot en met 35

In deze artikelen is een praktische regeling van de verhouding tussen het Hof en de rechter gegeven: niet alleen wordt de onafhankelijkheid van beide organen gewaarborgd, waardoor competentiegeschillen kunnen worden voorkomen, maar ook wordt bereikt dat het Hof niet op de stoel van de rechter gaat zitten of omgekeerd, en dat de rechter noch het Hof op de stoel van de wetgever gaat zitten, terwijl in de verschillende belangensferen de grondwettelijk of verdragsmatig aan de burgers toegekende rechten effectief kunnen worden gehandhaafd. Het een en ander is in de algemene toelichting uitvoerig uiteengezet, zodat hier slechts met enkele opmerkingen kan worden volstaan.

Na een beslissing van het Hof, waardoor de wettelijke bepaling of het bestuursbesluit van rechtswege onverbindend is geworden, kan de verzoeker binnen zestig dagen een vordering tegen de overheid bij de burgerlijke rechter instellen (art. 31 lid 1). Maar ook later, indien een onverbindend geworden voorschrift toch zou zijn toegepast, kan de burger zich tot de rechter wenden (art. 34 lid 2). Het betreft in deze met name de oude wetten die reeds langer dan zestig dagen in werking zijn. Ofschoon

vanzelfsprekend - daar de overheid ook aansprakelijk is voor daden van regelgeving (welke aansprakelijkheid binnen het bereik van art.1386 B.W. valt) is ter voorkoming van elk misverstand uitdrukkelijk bepaald, dat de rechter van dergelijke vorderingen tot schadevergoeding kennis neemt (artt. 31 lid 2 en 34 lid 2).

Voor de gevallen waarin de burgerlijke rechter - op grond van het in de Grondwet bepaalde (artt. 106 en 137) - geroepen is omtrent strijdigheid van de toepassing van bepalingen van de wet met de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst te oordelen, is in het belang van rechtseenheid het systeem van prejudiciële vraagstelling gehanteerd (artt. 32 lid 1 en 35 lid 1), waarbij ook limitatief is aangegeven in welke gevallen geen prejudiciële vraagstelling is vereist (art. 32 lid 2; zie ook art. 35 lid 2). Ofschoon het niet verwachtbaar is, dat het vaak zal voorkomen dat een toetsingsverzoek aan de rechter is gedaan en die betrekkelijke wet tevens aan het Hof ter toetsing is voorgelegd, is in geval van een dergelijk samengaan van procedures bepaald, dat de rechter de verder behandeling van de zaak schorst, totdat het Hof ter zake een beslissing heeft genomen (art. 33 lid 1); ook nu is limitatief aangegeven, in welke gevallen er geen schorsing plaatsvindt (art. 33 lid 3; zie ook art. 35 lid 2).

Artikel 36

Ten aanzien van de financiële voorzieningen ten behoeve van de leden van het Hof is bepaald, dat deze bij staatsbesluit worden vastgesteld (zie in dit verband b.v. art. 22 lid 1 Wet Staatsraad; zie ook t.a.v. de Rechterlijke Macht).

Wat de vaststelling van het salaris van de secretaris en de plaatsvervangend secretaris betreft, behoeft daaromtrent niets te worden bepaald, daar hun rechtspositie door de Personeelwet wordt geregeld, zoals ook met de griffier en de substituut-griffier van het Hof van Justitie het geval is.

Artikelen 37 en 38

Evenals zulks bij andere staatscolleges het geval is, (zie b.v. artt. 71 lid 3 en 127 Grondwet, art. 21 lid 1 Wet Staatsraad), is ook ten aanzien van het Hof bepaald dat het zijn Reglement van Orde zelf vaststelt, hetwelk middels een staatsbesluit wordt bekend gemaakt (art. 37). Voorts is de mogelijkheid geopend, om bij of krachtens staatsbesluit nadere regels vast te stellen, en wel uitsluitend met betrekking tot de inrichting en de werkwijze van het Hof (art. 38). (Zie in dit verband de bij de artt. 9 en 24 behorende toelichting).

Artikel 39

De bepaling van het tijdstip van inwerkingtreding is aan de President overgelaten (art. 39 lid 3), teneinde de Regering de gelegenheid te geven de nodige administratieve en andere voorzieningen te treffen. Zodra de personele invulling heeft plaatsgevonden - de voordracht daartoe moet door De Nationale Assemblée geschieden (art. 2 lid 1) - kan als inwerkingtredingsdatum worden bepaald de dag waarop de leden van het Hof worden beëdigd (art. 6 lid 1), zodat het Hof direct daarna met zijn werkzaamheden een aanvang kan maken.

Paramaribo, de.....2013

DESIRE D. BOUTERSE